

SLOVENSKI NAROD.

"Slovenski Narod" velja po posti:

za Avstro-Ogrsko:	celo leto skupaj naprej . . . . K 30—	za Nemčijo:	celo leto naprej . . . . K 34—
pol leta	15—	za Ameriko in vse druge dežele:	7-50
četrti leta	7-50	celo leto naprej . . . . K 40—	
na mesec	2-50		

Vprašanjem glede inseratov se naj priloži za odgovor dopisnici ali znamka.
Upravnštvo (spodaj, dvorišče levo). Knaflova ulica št. 5, telefon št. 85.

Inserati se računajo po porabiljenem prostoru in sicer: 1 mm visok, ter 65 mm širok prostor: enkrat po 8 vin, dvačrat po 7 vin, trikrat po 6 v. Poslano (enak prostor) 16 vin, parte in zahvale (enak prostor) 10 vin. Pri večjih insercijsih po dogovoru.

Novi naročnik naj pošlje naročno vodo **po ustanovit.** Na same pismene narobe brez postavitev dežura se ne moreno nikakor ozirati.

"Narodna tiskarna" telefon št. 85.

"Slovenski Narod" velja v Ljubljani

dostavljen na dom ali če se hodi ponj:

celo leto naprej	K 28—	četrta leta	7—
pol leta	14—	na mesec	2-30

Pošamezna številka velja 12 vinarjev

Dopisi naj se frankirajo. Rokopisi se ne vračajo.

Uredništvo: Knaflova ulica št. 5 (v L nadst. levo), telefon št. 84

Otvoren list

Njeg. Preuzvišenosti gosp. dr. Jos. Stadleru,
nabiskupu vrhobanskemu itd.

u Sarajevu.

U »Hrvatskom Dnevniku« od 20. novembra t. g. priopćili ste, Preuzvišeni, političku izjavu, kojom ste se u opredici sa svibanskim deklaracijom Jugoslavenskog kluba na carevinskom vijeću u Beču postavili na nje stanovište historičke hrvatske državnosti te time iz Svoje političke kombinacije isključili medju drugima i Slovence, občavajući im ipak »pomoći v njihovoj borbi za samoodržanje«.

Kao slovenski kulturni radnik želim duboko, što u Vašoj političkoj izjavi nema ni traga onih kulturnih osnova narodnega života, koje svakoj politici daju znak vječnosti.

L. Vi ističete, Preuzvišeni, da je politika neusmiljeno trijezna i hladna, a mi pitamo: Šte li, Preuzvišeni, svakijanči političar ili crkveni knez? Svakinjanči političar može i mora kadkada da trijezno i hladno računa i grijesim a; no crkveni knez kao faktor kulture morao bi uvijek i svuda da se odlučno i sa cijelim srcem boriti protiv grijeha i u politici. Vi ste, Preuzvišeni, kod Svoje izjave zaboravili, da ste prije svega crkveni knez.

II. Vi ističete, Preuzvišeni, potrebu oportuniteta u politici. Oportunitet u običnem značenju riječi je prividnost i prolaznost uspjeha. U tom smislu crkveni knez ne može in ne smije da bude oportunist. Vi ste, Preuzvišeni, kod Svoje izjave zaboravili na velike boriće kršćanstva, koji su u borbi sa trijednom realnošću zasnovali čvrste osnove velikoj budućnosti svojih načela. Vi ste i zaboravili, da su bili Zrinjski i Frankopani, junaci srca i mašte, plodoviti tvorci hrvatske historije nego oni hrvatski velikaši, koji su g. 1791. trijezno računajući, Hrvatsku prodali Madžarima. »Species aeternitatis«, dakle jedini prav i oportunitet je danes u Jugoslaventvu, kao radu za prirodno i trajno uredjenje prilika cijelog našeg naroda.

III. Vi tražite, Preuzvišeni, »historičku istinu«, kao podlogu političkog rada. Stojeci na isključivo historičkom stanovištu, morate Bosnu povratiti Turcima, jer ova zemlja bijaše najdlje pod vladom Turaka, a Dalmaciju Talijanima, koji bijahu tamo gospodari kroz duga stoljeća. Historija, koja ne stoji na prirodi naroda svake zemlje, je zgrada na pjesku.

IV. Vi kažete, Preuzvišeni, da ilitizmu i Strossmayerovu jugoslaventvu nije bio dosudjen neposredno praktički uspjeh. Ta tvrdnja ne stoji; ta ilitizam je radio velikom borborom Hrvatu g. 1848., a brez ove borbe sa Madžarima, ne bi Hrvatska g. 1868. stekla ni sadašnje svoje autonomije.

V. Vi kažete, Preuzvišeni, da su ilirizam i jugoslaventvu (1850—1868) mrtvi. I to ne stoje, već ilirizam i jugoslaventvo živu i dandanes svoj duboki i visoki, najkrasniji život; cijela velika kultura hrvatske ljepe knjige, umjetnosti, hrvatskoga sveučilišta i Jugoslavenske Akademije taj je život. Zašto su upravo ilirizam i jugoslaventvo rodili ovako brojnim životom? Jer se nijesu držali samo umjetnih historičkih političkih granica, već žive i široke prirode, koja je kod nas naše narodno jugoslavensko jedinstvo. Hočete li, Preuzvišeni, kao crkveni knez, da bi naš politički ideal imao u sebi i uvjete pravog kulturnog života, onda nemojte ostavljati naše prirodne osnove, našeg cijelog jedinstvenog jugoslavenskog naroda.

U ostalom naše današnje jugoslaventvo nije tek kopija ni ilirizma ni Strossmayerova jugoslaventsta.

VI. Vi priznajete, Preuzvišeni, da ste se u početku i Vi ogrijavali za jugoslavensku deklaraciju. Jest, još i u oktobru t. g., kad je umro Krek, isporijedaste njezinu načelu; a u novemburu eto je negirate. To kod zrijele čovjeka ne

moe biti razvoj mišljenja, već je to prijelom...

Svojem izjavom od 20. novembra sišli ste, Preuzvišeni, sa visokog mjesata crkvena kneza i dalekovidna pastira svoga naroda u nizinu svakidanjih radnica.

Zaleći, što u Vašem obećanju pomoci Slovencima ne mogu da vidim ništa do puke fraze, držao sam potrebni, da Vašoj Preuzvišenosti pišem ovaj otvoreni list.

Ljubljana, 27. novembra 1917.

Jedan slovenski kulturni radnik, za kojim u ovome slučaju ne stoji tek »51 gradjanin«, već velika većina naroda.

Politično pismo iz Zagreba.
(Od našega hrvatskega dopisnika.)

- Zagreb, 24. novembra.

V hrvatski politični javnosti je izval izstop dr. Susteršića iz Jugoslavenskog kluba veliko pozornost. Politika dr. Susteršića je neodvisnim Hrvatom dobro znana. Vemo, koliko je baš Hrvatska trpela radi tega, ker je velika slovenska stranka, ki združuje znaten del zdravega slovenskega naroda, preko dr. Susteršića dajala na Hrvatskem moralno potuhu tisti skupini ljudi, ki se zbirajo okoli frankovcev in Radićeve seljačke stranke. Težko smo prenašali to nenaravno hrvatsko-slovensko zvezo. Neodvisnim hrvatskim politikom je sedanj nastop politično raznolike sloven. intelligence proti dr. Susteršiću in njegovim mahinacijam iako lepa satisfakcija; splošno se prije poslovne pozdravlja zdravi proces čišćenja, ki se je pojavi pri Slovencih.

Brez dvoma bi bila ostala Susteršićeva afera manj pažljena in manj pomembiva, da se ni izvršila istočasno z nastopom dr. Stadlerja in njegovih 52 pristašev in Sarajevu. Na Hrvatskem si razlagamo Susteršićevi in Stadlerjevo afro, da je pripravljena z ene strani v svetu, da se razbije edinstvo med Jugoslavami, na drugi strani pa, da se programatične zahteve našega naroda tako zmešajo, da bi mogli krog, katerih se te zahteve tičejo, reči, da smo medsebojno nesložni in da niti sami ne vemo, kaj hočemo. Da je celo stvar pripravljena in organizirana, se videl že iz tega, da se ne neposredno pred Susteršićevim izstropom mudili nekateri frankovci (famozni Zagorci), na Dunaju, znane so tudi konference dr. Susteršića z njim.

O programu teh elementov ni moge resno govoriti. Nesprejemljiv je stalica našnega jedinstva, ker zahteva hegemonijo enega dela naroda nad drugim, nesprejemljiv, ker postavlja ves narod zopet pod kratele, seveda z novim sijajem (dobili bi svoje ministre itd.). Končno majhna skupina prononciranih, pokvarjenih elementov, o katerih pravijo Hrvati, da so pripravljeni kaditi in same mu hudiči, arogira sebi pravico, da mimo narodne skupščine, mimo narodnega sabora odstopa teritorij domovine drugemu narodu brez potrebe samo zato, da prepreči zmago narodne stvari. Dr. Ivo Pilar, desna roka dr. Stadlerja in novi glavni urednik »Hrvatskega Dnevnika«, je pripravljen, izročiti Reku Madžarom. Reka je za Hrvatsko isto, kar sta Alzacija in Lorena za Francosko in za Nemčijo. Ze iz tega dejstva je spoznati brezvestnost in brezobjektnost ljudi, ki so bili toli predzri, stopiti pred narod s takim političnim programom. Dosedaj smo vedeli, da so ti ljudje konfidenti, sedaj vemo, da so pripravljeni, prodati tudi najsvetjejo stvar svoje domovine. Ce bi bile prilike drugačne, bi se gospodom, ki so obkolili starega nadškofa, še mnogo hujše godilo na sarajevski čaršiji, nego se je godilo Susteršiću na ljubljanski Dunajski cesti.

O celi zadavi sem se razgovarjal z uglednim poslancem dunajskega parlamenta in političnim voditeljem iz Dalmacije. Izjavil mi je, da gre očitno sedaj za to, kako izpodbiti Jugoslavensku klubu tla ter desavuirati njezino delovanje. Ta politik mi je zatr

dile, da se onih 52 anonimnih Stadlerjevih pristašev očitno zato ne upa s svojimi imeni na dan, ker se boje sodbe in obsodbe svojega naroda.

Hrvatska oficijelna politika gre dalje po svoji nepolitični poti. Sabor je na kratko dobro odgoden, da odbor za volinio reformo izdelal svoje poročilo in da morejo delegati prisostovati sejam zajedničkega parlamenta v Pešti. Z največjo pozornostjo pričakujejo hrvatski politični krogovi zasedanja delegacij. Na eni strani je pri nas več prepričano, da ostane Jugoslavenski klub na višini svoje naloge, veren in dosleden svojemu dosednjemu postopanju. Na drugi strani pričakuje hrvatska javnost, da bodo oficijelni delegati Hrvatske (dr. Dušan Popović, prof. Todor Pejačević in dr. Ivaylo Lorković), akoravno vsled svoje posebne guvernementalne položaje v Hrvatski ne bodo baš v vsem sekundirali Jugoslavenskemu klubu, vendar znali opozoriti na mednarodnopravni pomen hrvatskega in jugoslovenskega vprašanja in da se ne bodo dali zapeljati k izjavam in korakom, ki bi bili v veliko škodo ne samo Hrvatski, temveč vsem Jugoslavom. Na to se polaga tem večja važnost, ker smatrajo hrvatski politiki, da je sedaj za naše zahteve enako kritičen moment, kakov je bil snomladi in da podpremo sedanj politični sistem v vsem njegovem obsegu, ako jih ne iznesemo.

Končno naj se pripomnim, da so zagrebski frankovci pozdravili nastop dr. Stadlerja z velikim zadoščenjem in odruževljenjem. Dosedaj so bili osamnajsti. Sedaj se jim je priključil sarajevski nadškof v geslu »proti Slovencom in proti Srbov«. Obžalovali je, da se na Hrvatskem ne misli na organizacijo mlade napredne stranke, ki bi zastopala nova narodna načela proti frankovcem na tudi napram guvernementalni politiki hrvatsko-srbske koalicije.

Jugoslavarski programi.

Hrvatska država, priobčile pod gojenim naslovom članek o stalici jugoslavenskih strank napram deklaracije, v katerem izjava:

»Mi imamo na stotine strankarskih programov, nismo pa imeli do nedavna narodnega programa. Sedaj se je začelo poleg bistrimi in kažejo se jasno konture jedinstvenega narodnega programa. Naši emigranti, na celu hrvatski poslanici dr. Trumbić, prof. Supilo, dr. Potocnjak, dr. Hinković, dr. Trinajstič, so s srbskimi zastopniki dr. Srščićem, dr. Nježićem, dr. Lazarjevićem in s slovenskim zastopnikom dr. Gregorinom izdelali takovani kriški paket, ki zahteva ujednjenje vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev v svobodni in svobeni, federativni državi Srbov-Hrvatov in Slovencev. To je program našega naroda v Jugoslaviji. To je program našega naroda v jugoslavenskih strankah naših emigrantov v deželih entitet v neutralnih držav. Ta program presega delovni okvir naših političnih strank, ki delujejo med našim narodom v tej monarhiji, in je za nas takoj neaktivni, in je vsaka debata o njem odveč. Stranke, ki hočete biti aktivne in obdržati v delu svobodne roke, ne morejo svojega dela opraviti na program, ki prihaja v nasprotni v Kazenskem zakonom države, v katerem živi naš narod. Ves naš domaći narodne stranke se združile na aktuelni pozitivni, delavni program deklaracije od 30. maja, katera neglaša edinstvo vsega srbskega, hrvatskega in večega slovenskega naroda in zahteva samostalno in neodvisno, svobodno, narodno državo. To je program vseh naših strank v Avstriji: »Stranke prava. Hrvatske stranke in Srbske stranke na Primorju v Dalmaciji — Hrvatsko-slovenske stranke v Istri in Trstu — ter Vacselske ljudske stranke in Slovenske narodno-napredne stranke v slovenskih deželah. K tem lahko prisijemo tudi večino jugoslovenskih socialističnih demokratov — toraj vse stranke, ki katere ne pristavamo današnje in jutrijevje.«

Mi imamo na stotine strankarskih programov, nismo pa imeli do nedavna narodnega programa. Sedaj se je začelo poleg bistrimi in kažejo se jasno konture jedinstvenega narodnega programa. Naši emigranti, na celu hrvatski poslanici dr. Trumbić, prof. Supilo, dr. Potocnjak, dr. Hinković, dr. Trinajstič, so s srbskimi zastopniki dr. Srščićem, dr. Nježićem, dr. Lazarjevićem in s slovenskim zastopnikom dr. Gregorinom izdelali takovani kriški paket, ki zahteva ujednjenje vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev v svobodni in svobeni, federativni državi Srbov-Hrvatov in Slovencev. To je program našega naroda v jugoslavenskih strankah naših emigrantov — toraj vse stranke, ki katere ne pristavamo današnje in jutrijevje.«

Voditelj bosanskih Srbov in Hrvatov Dimović in dr. Sunarić sta javno izrekli pristop k deklaraciji. Od včeraj imamo tukaj deželite, Muslimanov, kot kulturni Turki na štejemo sem. Na Ogrskem ne more priti narod do besede, vendar se pa vas boljša stran tukaj strinja z deklaracijo. V Hrvatski se je žalil bog do deklaracije izjavila edino Starčevičeva stranka prava, skupina takovanih srbskih diščenjev iz koalicije in mlađa Kršansko-socijalna skupina okoli lista »Novine«. Program 30. maja postal je na rodni program. Kriški program je bil nekak emigrantski maksimum, program

deklaracije pa je aktuelni delavni minimum narodnih strank v tej monarhiji, vsl drugi programi so pod minimum, vsl naredni. Program koalicije je stari unionistični, državopopravni program, ki jemlje v tem namenog dobro, to je realno državno zvezvo Hrvatske z Ogrsko. Stremi za ujednjenjem hrvatskih dežel v okviru krone sv. Štefana in dela na enakopravnost Hrvatske z Ogrsko. To bi imeli biti program naših unionistov v boljem smislu rečeno madžarov. Program je nenaroden, toda njegove konture opazimo žalibog v celu naši politični zgodovini počenje iz leta 1102. Znana reška resolucija je bil smeli in ženjalni kompromis s to idejo. Pod tem madžarovskim programom je program naših Madžaro-Tirolicev, kakor bi jih nazvali naši pokojni Starčević, kajti program Frankovcev, Radiča, dr. Stadler in dr. Pilarja ni drugega, nego stari madžarovski program v silno poslabšani izdaji. Tudi v tem programu je namišljena nad Hrvatsko nadvlada Avstrije v Ogrski, ki imajo tvoj condonum in pravico vota. Ako izvzememo kriški paket, ostanejo trije programi: narodni, unionistični in program avstrijski - ogrske sovjade (condonum). Unionistični se omejuje izključno na teritorij Hrvatske in ne more nikdar postati občne narodni. Program naših Avstro-Ogrskov nosi v sebi veliko nevarnost za narodno stvar, ker ima tendenco, da postane narodni in izrini edini današnji narodni program deklaracije. V tem leži težišče vprašanja in temelj

